

Nr 470

Av herr **Senander m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 38, med förslag till allmän tjänstepliktslag, m. m.*

Varje förslag till allmän tjänstepliktslag för givetvis med sig betydande inskränkningar i den under normala förhållanden för varje medborgare gällande rätten att fritt förfoga över sin arbetskraft. En dylik lagstiftning måste därför ta sikte på att göra så få inskränkningar som möjligt i denna rätt.

Särskilt gäller detta beträffande löntagarnas rätt att genom kollektiva ansträngningar hävda sina löne- och andra arbetsvillkor. Varje inskränkning i denna rätt genom tvångsåtgärder kan endast vara ägnad att skapa olust bland löntagarna, ett förhållande som under krig eller vid krigsfara är till skada för försvarsviljan.

Vi kan inte finna att det i propositionen framförda förslaget håller måttet i dessa hänseenden. Det är betydande inskränkningar som föreslås beträffande löntagarnas rörelsefrihet, innefattande bland annat strejkförbud och tvångsuppgörelser genom den föreslagna lönenämnden för tjänsteplikt. Nämnden får närmast diktatorisk makt beträffande arbetsvillkoren. Invändningen att dess makt även gäller arbetsgivarna är verkningslös. Erfarenheten från tidigare »liksidiga» tvångsföreskrifter visar att de drabbar arbetarparten med hela sin tyngd, medan däremot arbetsgivarna på grund av sin ställning slipper betydligt lindrigare undan. Exemplet från arbetsdomstolens verksamhet är bevis för att någon »liksidighet» i tillämpningen av tvångslagar icke existerar annat än på papperet.

Vi anser därför att varje ingripande mot arbetarnas och andra löntagares rörelsefrihet är odemokratiskt även om det sker i situationer av krig eller krigsfara. Dessutom kan vi inte finna att dylika tvångsbestämmelser är nödvändiga ens i dylika situationer. Vårt land har officiellt bekänt sig till alliansfrihetens och neutralitetens linje. Ingen förnuftig människa förutsätter annat än att landet endast kommer att föra försvarskrig. Något engagemang i krig med anfallssyfte är, såvitt vi förstår, otänkbart från de utgångspunkter som bestämmer svensk utrikespolitik. Blir landet angripet, så är vi förvissade om att det svenska folkets försvarsvilja kommer att ta sig så starka uttryck, att i varje fall inga tvångsbestämmelser erfordras för att »reglera» förhållandena på arbetsmarknaden. Arbetarnas försvarsvilja är den starkaste tänkbara garanti för att landets försvarsintressen inte kommer att äventyras genom deras åtgöranden.

LO har i sitt remissyttrande över utredningsförslaget visserligen tillstyrkt

detsamma men anfört vissa betänkligheter. LO åberopar remissyttranden över tidigare förslag till tjänstepliktslag och framhåller ytterligare:

I dessa yttranden underströks att en tjänstepliktslagstiftning innebure knäsättande av principer, vilka såväl arbetsgivare som arbetstagare i vårt land avvisar för normala fredstida förhållanden, men samtidigt framhölls att denna omständighet icke i och för sig kunde utgöra motiv mot en endast för exceptionella tidsförhållanden avsedd reglering i ämnet. I principfrågan — beredskapslagstiftning om tjänsteplikt eller icke — kan LO i förevarande sammanhang inskränka sig till att hänvisa till dessa sina tidigare intagna ståndpunkter. Skulle i en situation av krig eller krigsfara landets arbetskraftsförsörjning inte längre kunna tillgodoses på normalt sätt, i frivillig samverkan mellan statsmakterna och arbetsmarknadens parter, så bör det ankomma på staten att sörja för lösningen av detta liksom övriga krisproblem. Men självklart måste därvid från arbetstagarnas sida krävas att lösningen präglas av social och medborgerlig rättvisa, ett krav som förtjänar markerats bl. a. därför att man i diskussionen kring hithörande frågor ofta nog synes förbise, att tjänsteplikten utgör en *allmänt* medborgerlig plikt, eller i varje fall synes förmäna att den i fråga om andra medborgargrupper än arbetstagarna endast formellt har sådan karaktär.

Då vi inte kunnat acceptera förslaget i oförändrat skick hemställs,
att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 38
med förslag till allmän tjänstepliktslag och i skrivelse till
Kungl. Maj:t anhålla om nytt förslag av sådant innehåll, att
rörelsefriheten för löntagarnas organisationer bibehålles
oförändrad.

Stockholm den 17 februari 1959

Knut Senander

H. Hagberg

Helmer Holmberg